

Діяльність УВО–ОУН міжвоєнного періоду в Західній Україні: сучасна польська історіографія

Проаналізовано праці польських істориків, опубліковані після 1989 року, у яких порушується проблема діяльності Української військової організації (УВО) і Організації українських націоналістів (ОУН). Здійснено спробу виокремити історіографічні напрямки, а також окреслити ключові моменти минулого, навколо яких розгортаються дискусії.

Ключові слова: сучасна польська історіографія, історіографічний напрям, націоналістичний рух, саботажна акція, паціфікація.

Проблема, винесена у назву нашої статті, на сьогодні актуалізується рядом факторів, поміж яких варто назвати нагромадження історіографічних джерел, що виникли в результаті активної співпраці польських і українських істориків, а також потребу підведення підсумків досягнень сучасної польської історичної науки в баченні українського націоналістичного руху в міжвоєнній Польщі.

Досліджувана проблема частково знайшла відображення в наукових роботах як українських, так і польських істориків. Серед них слід назвати публікації українських (В.Стефаніва, В.Футали, Н.Храбатин [7;8;9]) і польських (Е.Коко, В.Менджецького, Т.Стегнера, Т.Стриєка, Р.Тожецького [15;24;29;31;32]) авторів. Але, їх розвідки характеризуються ширшими хронологічними і проблемними рамками, тому ряд питань, що заслуговують належного висвітлення, залишилися поза дослідницьким полем згаданих авторів.

На нашу думку, важливим питанням залишається необхідність виокремлення серед всього масиву досліджень певних історіографічних течій, а також з'ясування усіх труднощів, що виникають при проведенні такого поділу і оцінка можливості окресленого підходу взагалі. Попередньо потрібно наголосити, що подібного роду робота вже була проведена Г.Мотикою щодо праць опублікованих після 1989 р., у яких досліджувалась проблема українсько–польських стосунків періоду 1939–1948 років [26]. Дослідник виділив чотири історіографічні напрямки, а саме: ревізіоністи, традиціоналісти, історики українського походження і позанауковий напрямок. Тому у своїй роботі ми будемо відштовхуватися від цієї класифікації і термінології. Проте вважаємо, що, виходячи зі специфіки теми, доречним буде поділ на два напрямки (ревізіоністи і традиціоналісти).

Оскільки, науковці українського походження не становлять великої групи серед дослідників даної проблеми, а за змістом своїх робіт виявляють більше спільних рис з польським науковцями, ніж між собою. Вважаємо за правильне не виділяти їх в окрему групу. Для прикладу, праці Р.Висоцького можна віднести до першого напрямку, але роботи В.Поліщука, якщо не зараховувати його до позанаукового напрямку, вважаємо за правильне віднести до групи традиціоналістів.

Окремо слід згадати роботи авторів позанаукового напрямку. Їх праці не є об'єктом нашого дослідження, адже в цих публікаціях найчастіше не дотримано критеріїв науковості, тому припускаємо, що шлях розвитку польської історіографії йде повз, а не крізь їх творчі здобутки.

У нашому випадку критерієм формування двох течій, окрім концептуальних розбіжностей, часто виступає вимога дотримання академічної строгості в підході до проблеми, підтвердження своїх припущень джерельними даними, критичний підхід до джерел. Саме такі риси притаманні працям представників першого напрямку – Р.Тожецького, Т.Стриєка, Р.Висоцького, А.Хойновського, Т.Ольшанського, В.Желенського.

Позицію традиціоналістів влучно передає заклик Л.Кулінської писати історію в ім'я правди історичної і власного національного інтересу [20,с.141]. До цього напрямку

також можна зарахувати Б.Гротта, К.Ладу, суперечливою видається кваліфікація розвідок Г.Мазура, А.Земби, А.Кшака, Д.Гібас–Кшак і В. Поліщука, оскільки останній більше тяжіє до позанаукового напрямку.

Дискусійною є спроба порівняння УВО–ОУН з італійським фашизмом та німецьким нацизмом, чи з румунським, хорватським і словацьким націоналістичним рухом. Традиціоналісти підтримують позицію В.Поліщука і наголошують на фашистському характері названих українських організацій. Наприклад, Б.Гротт прирівнює УВО–ОУН до італійського фашизму, беручи за критерій подібність ставлення до релігії, а також припускає можливість порівняння з нацизмом, враховуючи кількість жертв серед поляків і євреїв у період Другої світової війни [13,с.266–267]. Для авторів цієї групи характерним є спосіб представлення міжвоєнного періоду ОУН крізь призму українсько–польського конфлікту в часи Другої світової війни. Така позиція чітко простежується в працях К.Лади [21,с.93–94] і Л.Кулінської [18,с.54–55], а також у дослідників пізнішого періоду – В.Філяр, В. і Е. Семашки. На думку Г.Мотики, така позиція є вигідна, оскільки втрачають вагу всі закиди щодо помилкової політики польських довоєнних урядів [25,с.323].

На брак доказів зрівняння українських націоналістів з фашистами з боку ревізіоністів зробив В.Желенський. Автор вважає, що УВО–ОУН, на початку свого існування, не прийняла від нацизму ані засад вождівства, ані расизму. Але ознаки фашизму мали проявитися пізніше в часі Другої світової війни в бандерівській фракції [36,с.82;37,с.124]. Подібної позиції дотримуються А.Хойновський і Т.Стриєк, котрі так само, як І.Лисяк–Рудницький [4], вважають за доречніше порівняти український націоналістичний рух з подібними до нього румунським і хорватським, між якими існували спільні риси в культурно–історичному підґрунті [30,с.25] і мала місце однакова соціальна база [11,с.118]. Раніше таку порівняльну картину, але більш широку і загальну, представив Р.Тожецький, опираючись на документи Другого Відділу і Міністерства Внутрішніх Справ [33,с.265–266]. Проте, основну відмінність між цими рухами автори бачать в бездержавному становищі українців.

Якщо порівняти виділені нами два напрямки, перше, що вирізняється, – це відмінний підхід до конструювання порівняльних моделей. Коли ревізіоністи дотримуються хронологічної і логічної послідовності у своїх дослідженнях, то традиціоналісти ламають причинно–наслідкову лінію і явища міжвоєнного періоду пояснюють «вигідними» подіями воєнного часу. Другий момент, що розділяє ці напрямки, полягає у тому, що перші під час порівняння за критерій беруть до уваги ідеологічний складник рухів і кінцеву мету, а другі зосереджують увагу на методах ведення боротьби, яким обґрунтують «справжню» сутність ОУН і безапеляційно зараховують її до фашистських рухів. Проблема порівнюваності УВО–ОУН з іншими подібними тогочасними європейськими рухами лежить швидше в ідеологічній площині, що є темою окремого дослідження.

Знаковими роботами для обох напрямків є праці Р. Висоцького [35] і Л.Кулінської [18]. Ці дослідження до певної міри засвідчують концептуальні розходження між виокремленими течіями, але водночас було б необережним судження про репрезентативність цих дослідників для кожної з груп. Наприклад, на сьогодні винятковою видається позиція Т.Ольшанського у справі замаху 25 вересня 1921 р. у Львові, в результаті якого було поранено львівського воєводу Казимира Грабовського. Дослідник підтримує свідчення виконавця замаху Степана Федака на користь того, що мішенню був сам воєвода, хоча в більшості праць говориться про замах на Юзефа Пілсудського [28,с.140].

Повертаючись до праці Л.Кулінської, потрібно сказати, що бачення авторки початкового періоду діяльності УВО, особливо подій 1922 р. можна звести до наступних тез: методи, які використовували українські націоналісти в двадцятих роках були чимось винятковим в Європі; без зовнішньої допомоги акції не набрали б такого розмаху; незважаючи на хорошу організацію, виступ закінчився безуспішно, оскільки проводився силами інтелігенції і не отримав підтримки серед сільського населення [18,с.148,182–183]. Наведені тези Л.Кулінської знаходять своє дзеркально–протилежне відображення в працях ревізіоністів. Для прикладу Т.Ольшанський пише, що УВО часто брала приклад з ірландських рухів. Свою незалежність Ірландія виборола великою мірою завдяки терористичній діяльності, яку вільна британська преса популяризувала

в тогочасній Європі [28,с.140]. Так само тезу про добру організацію виступу заперечує Р.Висоцький [35,с.47].

Більш складнішим є питання співпраці УВО зі спецслужбами інших держав. Найбільш разючим є твердження однієї групи істориків про співпрацю з радянською стороною. Таку позицію активно відстоює Л.Кулінська. Проте, для дослідниці доказом такої співпраці є факт хронологічного співпадіння виступів УВО зі збільшенням терористичних і саботажних актів, інспірованих радянською стороною [18,с.148,303]. Не ставлячи собі за мету спростувати чи підтвердити таке припущення, звертаємо увагу на те, що авторка не подає конкретних прикладів скоординованої співпраці, а також їй бракує доказів джерельного походження, які би свідчили на користь цієї версії. У цьому питанні переконливішими могли б видаватися слова Г.Мазура, але складність викликає ідентифікація уживаного автором словосполучення «ірредентистичні організації»: найвірогідніше йдеться про УВО, оскільки далі в тексті використовується її аббревіатура. Отож, Г.Мазур пише, що натрапив на документ, у якому згадується про угоду з більшовиками, але, як зізнається сам автор, цей документ не підписаний і не має дати створення, хоча, за його припущенням, міг бути створений 1922 р. [23,с.118]. Також дослідник посилається на таке досить суперечливе джерело, як документ, надрукований під назвою «Правда про Українську Військову Організацію» (в оригіналі «Die Wahrheit über die ukrainische Organisation») в журналі «Zeszyty Historyczne» 1974, №30. Саме в цьому документі знаходимо інформацію про те, що УВО щомісяця отримувала від більшовиків від 500 до 600 доларів [12,с.108]. Проте, ідентифікація цього документу близька до попереднього прикладу. Йдеться про те, що в оригіналі над назвою документу вручну, важким до прочитання почерком, дописано: «Матеріал проти Коновальця від його попереднього співробітника Думіна переказаний панові Бандрівському» [12,с.103]. З огляду на роль, яку відіграв Осип Думін після 1925 р. у стосунках з Є.Коновальцем [2,с.46], важко сумніватися в правдивості цього напису, але існує також думка про причетність до появи цього документу Р.Ярого [3,с.127].

З цього приводу А.Кшак і Д.Гібас–Кшак пишуть про розмови, що велися між керівниками УВО і офіцерами високого рангу розвідки Радянської Росії (пізніше СРСР) і діячами комуністичної партії [16,с.210], але про те, чи були вони результативними, ніяких відомостей не подають. Можливість укладання такого договору категорично відкидають ревізіоністи. Проте, наприклад, Т.Ольшанський припускає, що дорадянська розвідка (а також польська і чеська), мала в цій організації своїх агентів [28,с.140]. Більше цю тезу розвиває Р. Висоцький. На його думку, більшовики намагалися використати діяльність УВО, тому проникали до її бойових структур, а також послуговувалися посередниками з оточення Диктатора ЗУНР, агітували керівництво УВО, намовляючи колишніх співтоваришів, котрі перейшли на радянський бік. Проте, Р.Висоцький пише, що, незважаючи на безуспішність таких намірів, провокативна діяльність не пройшла без сліду і призвела до внутрішньоорганізаційного конфлікту [35,с.49].

Питання відображення в польській історіографії взаємин націоналістичного руху з радянською стороною при ближчому ознайомленні з самим предметом досліджень виглядає ще більш заплутаним. З одного боку, на заваді стоїть суб'єктивний фактор, а саме розмите, чи, радше, спрощене розуміння деякими авторами поняття «українські націоналісти». Для прикладу можна навести статтю вже згадуваних дослідників А.Кшак і Д.Гібас–Кшак. Автори присвятили її в основному проблемі диверсійної і розвідувальної діяльності структур, створення яких ініціювали і підтримували радянські спецслужби, хоча наприкінці були коротко представлені УВО і ОУН. Тому не зовсім зрозуміло, кого стосуються висновки авторів про те, що діяльність українських угруповань і організацій, без огляду на їх політичну орієнтацію, приносила користь тільки двом сусідам Речі Посполитої, Німеччині і СРСР, а українці насправді були використовувані урядами і спецслужбами тих двох держав для їх партикулярних цілей в рамках багатосторонньої закордонної політики [16,с.217]. На нашу думку, якщо не брати до уваги частину тексту статті посвячену УВО–ОУН, що становить близько 10% всього обсягу, то більш логічнішою видавалась би назва взята з монографії А.Кшака «Kontrwywiad wojskowy II Rzeczypospolitej przeciwko radzieckim służbom specjalnym 1921–1939» [17]. Так само не до кінця зрозуміло, кого має на увазі Л.Кулінська пишучи, що серед диверсантів, котрі надходили з-за східного кордону багато було націоналістів [18,с.303]. Тезу

про використання націоналістичного руху третіми силами відкидає Р.Висоцький. На його думку, УВО не проводила розвідувальних операцій протягом усього періоду свого існування, а співпраця з розвідувальними службами інших держав мала на меті отримання допомоги, необхідної для діяльності організації. Також дослідник пише, що надмірний наголос польської влади на співпраці з німецькою розвідкою створив атмосферу, яка змусила керівництво УВО занедбати діяльність такого роду [35,с.52].

З іншого боку, проблемність породжують об'єктивні чинники, а саме суперечливість джерельної бази. Показовим прикладом є відображення в дослідженнях польських науковців проблеми виникнення партизанського загону С.Мельничука і П.Шеремети. Р.Тожецький пише, що цей загін був створений за ініціативою УВО і складався з 50–ти бойовиків, які проводили акції в повному складі, або ділилися на менші групи [33,с.62–63]. Така версія співпадає з даними П.Мірчука [5,с.29–30], працею якого (мається на увазі видання 1968 р.), напевно, користався автор. Проте, Г.Мотика припускає, що створення загону могло бути інспіроване комуністами, і нараховував він тільки 12 осіб [27,с.37–38]. Таке число взяте з праці С.Ріпецького «Українське січове стрілецтво (визвольна ідея і збройний чин)». Такі ж дані подає Л.Кулінська, посилаючись на розвіддані Другого Відділу Головного Штабу (Oddział II Sztabu Głównego WP) [18,с.309]. Не відходячи від теми, слід згадати, що і в сучасній колективній пам'яті (під цим визначенням розуміємо історичну пам'ять – як наші знання про минуле, так і соціальну пам'ять прожитого нами досвіду [1,с.27]) існує згадка про «червону дванадцятку», під якою розуміється загін Шеремети і Мельничука, що вислали більшовики з метою посилення дестабілізаційних процесів у Польщі, і складався він з 50 чоловік [6].

Говорячи про можливу співпрацю з радянською стороною, більшість дослідників сходиться на тому, що такі припущення можна використовувати, але тільки до 1925 р. Власне, після розколу в УВО і відокремлення ЗУНР (Західно–Українська Народна Революційна Організація) проявився чіткий антикомуністичний і антирадянський курс [34,с.124]. Хоча Л.Кулінська вважає, що бойовики УВО і пізніше продовжували співпрацювати з більшовиками [18,с.193].

Дослідження ОУН в Польщі привертає сьогодні все більше уваги учених, але створення синтетичних узагальнюючих праць іноді не враховує здобутки найновіших досліджень, тому і досі в публікаціях можна зустріти «присутність» Е.Пруса. Це породжує не тільки продовження його концептуального вектору, а й копіювання помилкових емпіричних даних [14,с.419]. Але й у професійному академічному середовищі існують розбіжності щодо окремих питань. Напевно, найбільш обговорюваною і суперечливою є проблема саботажної акції ОУН, або так званого «другого виступу» УВО. Розбіжності стосуються наступного кола питань: хто був ініціатором виступів і проти кого вони були спрямовані; чи існував зв'язок з посиленням польсько–німецької конфронтації; результати саботажної акції і проведення операції умиротворення («пацифікації»).

Традиціоналісти наголошують на скоординованості дій з німецькою стороною [38,с.368]. А навіть більше, на думку Л.Кулінської кожного разу, коли доходило до міжнародних напружень, УВО–ОУН, укриваючись під захисною парасолькою Німеччини, були ефективно нею використовувані, аби шкодити Польщі [19,с.51]. Хоча сам конфлікт авторка намагається звести до соціально–економічного рівня, у чому вбачає інспірацію лівих сил «на чолі з соціалізмом і комунізмом», але вважає, що напади були скеровані в першу чергу проти корінної людності польської національності [18,с.60–61]. Також А.Земба і Г.Мазур одностайні в тому, що акція мала плановий характер і запланував її сам Є.Коновалець [38,с.368;39,с.302;22,с.4]. На противагу їм Р.Висоцький твердить, що «частинний виступ» розпочато і зініційовано молодими кадрами Юнацтва ОУН і він не мав нічого спільного тогочасним напруженням на міжнародній арені, а саме німецькою антипольською пропагандою [35,с.129]. Більш драматичнішою виглядає ситуація у справі «пацифікації», оскільки в новіших дослідженнях простежується тенденція до перегляду попередніх висновків. Це стосується насамперед термінології. Наприклад, Г.Мазур пропонує відмовитися від терміну «пацифікація», оскільки ним після Другої світової війни називали німецькі акції в селах пов'язані з масовими екзекуціями. Натомість автор пропонує визначення «політична репресивна акція» [22,с.7]. Серед досліджень присвячених «пацифікації» на окреме місце могла би претендувати нова праця А.Земби, оскільки автор закидає всім дослідникам, які писали з цього при-

воду, залежність від оунівської історіографії, яка проявляється у використанні фактів, інтерпретації, узагальненнях, виборі мови наративу. На думку історика, уживання самої назви саботажної акції «частинний виступ» є проявом міфологізації, використаної в пресі ОУН [38,с.661]. Хоча при детальному ознайомленні оригінальність автора у представленні цих подій видається сумнівною. Так, його висновок, що сама «пацифікація» скеровувалась проти політичної опозиції [38,с.380], раніше був запропонований А.Хойновським [10,с.159].

Підсумовуючи вищесказане, слід наголосити на наступному. По–перше, рамки нашого дослідження не дають можливості в повному обсязі відобразити бачення сучасною польською історіографією діяльності УВО і ОУН міжвоєнного періоду. По–друге, запропонований нами поділ має дещо умовний характер, оскільки, як це можна простежити, всередині однієї «групи» можуть існувати розбіжності в баченні певних моментів минулого. Проте, в істориків ревізійністичного напрямку простежується критичний підхід до джерел, що стимулює більшу неупередженість висновків. Натомість традиціоналісти будують свій наратив, виходячи тільки з «польської рації стану», що відображає їхнє ставлення до можливої відбудови української держави на цих землях.

Детальнішого вивчення потребує співпраця УВО–ОУН зі спецслужбами інших держав, проведення розвідувальної діяльності, а також порівняння з іншими подібними рухами в тогочасній Європі. Не достатньо дослідженим залишається перебіг суперечностей між еміграцією і краєм, також не порушуваним залишається бачення наростаючої конфронтації в середині організацій, з точки зору конфлікту поколінь.

Список використаних джерел

1. Єкельчик С. Імперія пам'яті. Російсько–українські стосунки в радянській історичній уяві / С.Єкельчик. – К.: Критика, 2008. – 340 с.
2. Косик В. Україна і Німеччина в Другій світовій війні / В.Косик. – Париж – Нью-Йорк – Львів, 1993. – 657 с.
3. Кучерук О. Розвідка Української Військової Організації та Осип Думін / О.Кучерук // Пам'ять століть. – 2001. – №4. – С.117–128.
4. Лисяк–Рудницький І. Націоналізм / І.Лисяк–Рудницький // Історичні есе. В 2 т. – Т.2. – К., 1994. – С.247–259.
5. Мірчук П. Нариси історії ОУН 1920–1939. Видання третє, доповнене / П.Мірчук. – Київ: Українська видавнича спілка, 2007. – 1006 с.
6. Мокрій Ю. В роки II Речі Посполитої / Ю.Мокрій // Мокрій Ю. Підволочиськ: Короткий ілюстрований історичний нарис, <http://pidvolochysk.info/rich-pospolyta-2.html> (дата доступу 24.10.2012).
7. Стефанів В. Українсько–польські відносини у міжвоєнний період: інтегральний український та польський націоналізм, міжконфесійна ситуація у висвітленні польської та української історіографії / В.Стефанів // Польські студії: збірник наукових статей / упор.: О.Бетлій, О.Гнатюк, Т.Дзядижевич. – К.: Дух і літера, 2008. – №20. – С.119–144.
8. Футала В. Польська історіографія українського праворадикального руху міжвоєнної доби / В.Футала // Галичина: Науковий і культурно–просвітній краєзнавчий часопис. – Івано–Франківськ, 2009. – №15. – С.566–572.
9. Храбатин Н. Українська й польська історіографія діяльності ОУН у міжвоєнний період / Н.Храбатин // Галичина: Науковий і культурно–просвітній краєзнавчий часопис. – Івано–Франківськ, 2008. – Вип. 14. – С.497–502.
10. Chojnowski A. Koncepcje polityki narodowosciowej rządów polskich w latach 1921–1939 / A.Chojnowski. – Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk, 1979. – 262 s.
11. Chojnowski A. Ukraina / A. Chojnowski. – Warszawa: Trio, 1997. – 409 s.
12. Dumin O. Prawda o Ukraińskiej Organizacji Wojskowej / O.Dumin // Zeszyty Historyczne. – 1974. – №30. – S.103–137.
13. Grott B. Nacjonalizm Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów jako faszyzm / B.Grott // Różne oblicza nacjonalizmów: polityka–religia–etos. – Kraków: Zakład Wydawniczy Nomos, 2010. – S.257–268.
14. Grünberg K. Trudne sąsiedztwo. Stosunki polsko–ukraińskie w X–XX wieku / K. Grünberg, B.Sprengel. – Warszawa: Książka i Wiedza, 2005. – 832 s.

15. Koko E. Polska historiografia po 1989 roku o relacjach polsko–ukraińskich w latach 1918–1939 / E.Koko // *Historycy polscy i ukraińscy wobec problemów XX wieku* / pod red. P.Kosiewskiego i G.Motyki; Forum Europy Środkowo–Wschodniej, Fundacja im. Stefana Batorego. Kraków: Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 2000. – S.132–145.

16. Krzak A. Działania dywersyjne ukraińskich nacjonalistów i przeciwdziałanie kontrwywiadu wojskowego II Rzeczypospolitej w latach 1921–1939 / A.Krzak, D.Gibas–Krzak // *Stosunki polsko–ukraińskie. Historia i pamięć* / pod red. J.Marszałek–Kawa i Z.Karpus. – Toruń: Wydawnictwo Adam Marszawek, 2008. – S.167–217.

17. Krzak A. Kontrwywiad wojskowy II Rzeczypospolitej przeciwko radzieckim służbom specjalnym 1921–1939 / A.Krzak. – Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2007. – 383 s.

18. Kulińska L. Działalność terrorystyczna i sabotażowa nacjonalistycznych organizacji ukraińskich w Polsce w latach 1922–1939 / L.Kulińska. – Kraków: Fundacja Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego, Księgarnia Akademicka, 2009. – 743 s.

19. Kulińska L. Działalność terrorystyczna ukraińskich organizacji nacjonalistycznych w Polsce w okresie międzywojennym / L.Kulińska // *Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej*. – 2010. – №.7–8 (116–117). – S.41–57.

20. Kulińska L. O zrozumienie i przyjaźń, czyli które z wątków z naszej najnowszej historii trzeba zweryfikować, by stosunki między polskim i ukraińskim narodem wróciły do normalności / L.Kulińska // *Materiały i studia z dziejów stosunków polsko–ukraińskich* / pod red. nauk. B.Grotta. – Kraków, 2008. – S.137–158.

21. Łada K. Pomiędzy wypędzeniem a eksterminacją: nacjonaści ukraińscy wobec Polaków na Kresach / K.Łada // *Partacz Cz.*, Łada K. Polska wobec ukraińskich dążeń niepodległościowych w czasie II wojny światowej. – Toruń: CEE Centrum Edukacji Europejskiej, 2003. – S.69–95.

22. Mazur G. Problem pacyfikacji Małopolski Wschodniej w 1930 r. / G.Mazur // *Zeszyty Historyczne*. – 2001. – №135. – S.3–39.

23. Mazur G. Życie polityczne polskiego Lwowa 1918–1939 / G.Mazur. – Kraków: Księgarnia Akademicka, 2007. – 482 s.

24. Mędrzecki W. Druga Rzeczpospolita w historiografii polskiej po 1989 roku / W.Mędrzecki // *Historycy polscy i ukraińscy wobec problemów XX wieku* / pod red. P.Kosiewskiego i G.Motyki; Forum Europy Środkowo–Wschodniej, Fundacja im. Stefana Batorego. Kraków: Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 2000. – S.11–20.

25. Motyka G. Postawy wobec konfliktu polsko–ukraińskiego w latach 1939–1953 w zależności od przynależności etnicznej, państwowej i religijnej / G.Motyka // *Tygiel narodów: stosunki społeczne i etniczne na dawnych ziemiach wschodnich Rzeczypospolitej 1939–1953: Praca zbiorowa* / pod red. K.Jasiewicza. – Warszawa–Londyn: Instytut Studiów Politycznych PAN; Oficyna Wydawnicza Rytm; Polonia Aid Foundation Trust, 2002. – S.279–407.

26. Motyka G. Problematyka stosunków polsko–ukraińskich w latach 1939–1948 w polskiej historiografii po roku 1989 / G.Motyka // *Historycy polscy i ukraińscy wobec problemów XX wieku* / pod red. P.Kosiewskiego i G.Motyki; Forum Europy Środkowo–Wschodniej, Fundacja im. Stefana Batorego. Kraków: Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 2000. – S.166–178.

27. Motyka G. Ukraińska partyzantka 1942–1960. Działalność Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i Ukraińskiej Powstańczej Armii / G.Motyka. – Warszawa: Instytut Studiów Politycznych PAN: Oficyna Wydawnicza «Rytm», 2006. – 719 s.

28. Olszański T. Historia Ukrainy XX w. / T.Olszański. – Warszawa: Oficyna Wydawnicza, 1994. – 348 s.

29. Stegner T. Stosunki polsko–ukraińskie w badaniach historyków w Polsce w latach 1980–2000 / T.Stegner // *Krakowskie Zeszyty Ukrainoznawcze*. – 2010. – t. XI–XII. – S.13–23.

30. Stryjek T. Europejskość Dmytra Doncowa, czyli o cechach szczególnych ideologii ukraińskiego nacjonalizmu / T.Stryjek // *Antypolska akcja OUN–UPA 1943–1944. Fakty i Interpretacje*. Redakcja naukowa G.Motyka i D.Libionka. – Warszawa: IPN, 2002. – S.19–32.

31. Stryjek T. Stosunki Polsko–Ukraińskie XX wieku we współczesnej historiografii polskiej / T.Stryjek // *Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze*. – 2000. – t. 10. – S.253–267.

32. Torzecki R. Na temat historiografii stosunków polsko–ukraińskich w latach 1918–1956 / R.Torzecki // *Dzieje najnowsze*. – 1998. – №3. – S.103–111.

33. Torzecki R. Kwestia ukraińska w Polsce w latach 1923–1929 / R.Torzecki. – Kraków: Wydawnictwo Literackie, 1989. – 467 s.

34. Wysocki R. Komuniści versus nacjonałiści. Konfrontacja i walka o wpływ między Komunistyczną Partią Zachodniej Ukrainy a Organizacją Ukraińskich Nacjonalistów w Galicji Wschodniej i na Wołyniu w latach 1929–1938 / R. Wysocki // Rocznik Chełmski. – 2007. – T.11. – S.177–198.

35. Wysocki R. Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów w Polsce w latach 1929–1939: geneza, struktura, program, ideologia / R. Wysocki. – Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2003. – 433 s.

36. Żeleński W. Zabójstwo ministra Pierackiego / W. Żeleński // Zeszyty historyczne. – 1973. – №25. – S.3–100.

37. Żeleński W. Zabójstwo ministra Pierackiego / W. Żeleński. – Warszawa: Iskry, 1995. – 176 s.

38. Zięba A. Lobbing dla Ukrainy w Europie międzywojennej. Ukraińskie Biuro Prasowe w Londynie oraz jego konkurenci polityczni (do roku 1932) / A. Zięba. – Kraków: Księgarnia Akademicka, 2010. – 790 s.

39. Zięba A. Ukraińcy w Kanadzie wobec Polaków i Polski (1914–1939) / A. Zięba. – Kraków, 1998. – 400 s.

Гава П.М. Деятельность УВО–ОУН в межвоенный периода в Западной Украине: современная польская историография

Проанализированы работы польских историков, опубликованные после 1989 года и затрагивающие проблему деятельности Украинской военной организации (УВО) и Организации украинских националистов (ОУН). Предпринята попытка выделить историографические направления, а также определить ключевые моменты прошлого, вокруг которых разворачиваются дискуссии.

Ключевые слова: современная польская историография, историографическое направление, националистическое движение, саботажная акция, пацификация.

Gava, P.M. The UVO–OUN activity in Western Ukraine between wars: the contemporary Polish historiography

The works of the Polish historians published after 1989, where the problem of the Ukrainian military organization (UVO) and the Organization of the Ukrainian nationalists (OUN) is touched, are analyzed. An attempt to distinguish the historiography course and also to outline key points of the past, around which the debates unfolds, was made.

Key words: contemporary Polish historiography, historiography course, nationalist movement, sabotage action, pacification.